

УДК 342.571: 328.184

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЛОБІСТСЬКИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Дягілев О. В.,

кандидат юридических наук,
м. Харків

Анотація: У дослідженні розглядається проблема нормативного регулювання лобістської діяльності в Україні. Проаналізовані норми Конституції України, які створюють умови для вітчизняного лобіювання. Визначено, що на сьогодні в Україні основним регулятором відносин владних структур та громадських інституцій є підзаконні нормативно-правові акти, досліджено їх основні положення. Зокрема, розглянуто Постанови Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» та № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», Статут територіальної громади міста Харкова, наявну практику їх застосування. Зроблено обґрунтований висновок про необхідність законодавчої регламентації процесу лобіювання в Україні.

Ключові слова: лобістська діяльність, нормативно-правові акти, місцеві ініціативи.

Анотация: В исследовании рассматривается проблема нормативного регулирования лоббистских отношений в Украине. Проведен анализ норм Конституции Украины, которые создают условия для отечественного лоббирования. Определено, что на сегодня в Украине основным регулятором отношений властных структур и общественных институций являются подзаконные нормативно-правовые акты, исследованы их основные положения. Так, рассмотрены Постановления Кабинета Министров Украины № 996 «Об обеспечении участия общественности в формировании и реализации государственной политики» и № 1378 «Некоторые вопросы участия общественности в формировании и реализации государственной политики», Устав территориальной громады г. Харькова, практика их применения. Сделан обоснованный вывод о необходимости законодательной регламентации процесса лоббирования в Украине.

Ключевые слова: лоббистская деятельность, нормативно-правовые акты, местные инициативы.

Annotation: The article presents one of the first attempts to analyze such a complex phenomenon of public and political life as lobbying from the constitutional and legal point of view. The problems of definition and classification of organizational and legal forms of lobbying are being investigated. The author distinguishes the following typical organizational and legal forms of lobbying: public non-commercial structures; trade unions; special agencies of banks, corporations, financial and industrial groups; professional lobby firms; individual lobbyists; internal lobbyists (deputies); department lobbyists; regional authorities. The cases of lobbying, both in Ukraine and abroad, as well as particular aspects of this phenomenon in foreign state and considered. The necessity to provide legal regulations to the process of lobbying in Ukraine is stated, and special suggestions concerning its legal base are being made.

Key words: lobbying, regulations, local initiatives.

Політико-правове та суспільне життя України характеризується постійним процесом трансформаційних та інституціональних змін. У динаміці перебуває процес удосконалення моделі державного устрою України, змін у системі відносин органів державної влади між собою. При цьому, нагальною постає проблема подальшого розвитку інститутів громадянського суспільства, прагнення громадян та їх об'єднань здійснювати постійний вплив на державну політику. Вищезазначене в повній мірі стосується такого суспільно-політичного явища як лобізм, функціонування якого є невід'ємною ознакою демократичного політичного режиму.

Слід зазначити, що питання лобістської діяльності ще недостатньо детально вивчено у вітчизняній науці. Не зважаючи на наявність низки наукових досліджень з вказаної тематики, зокрема, робіт В.Ф. Нестеровича (кандидатська дисертація на тему «Конституційно-правові аспекти лобіювання у правотворчому процесі України» [8], О.В. Дягілева (монографія «Конституційно-правовий інститут лобізму: вітчизняний та зарубіжний досвід» [3],

статей з окремих аспектів лобістської діяльності: А. Євгенієвої [4], К. В. Манжули, І. І. Нікітчука [6], О. Л. Порфімович [11], А.М. Онупрієнко [10], О. В. Молодцова [7], можна впевнено стверджувати, що окремі складові риси зазначеного явища суспільно-політичного життя ще не достатньо дослідженні. Зокрема, як в галузі конституційного права України, так і в українській юридичній науці взагалі, не достатньо вивчено питання нормативного регулювання лобістської діяльності чинним законодавством України.

Розглядаючи питання нормативного закріплення суспільного явища лобізму зазначимо, що Конституція України, закони України та підзаконні нормативно-правові акти не містять положень, які б безпосередньо регламентували порядок здійснення фізичними або юридичними особами лобіювання з метою захисту власних інтересів або інтересів третіх осіб в процесі прийняття державою нормативно-правових актів. Разом із тим, слід погодитись з думкою вітчизняних дослідників В.Ф. Нестеровича [8, с. 158], О.В. Дягілева [3, с. 162-163], А. Євгенієвої [4, с. 32], А.М. Онупрієнко [10, с. 38], О.Л. Порфімович [11, с. 124], про те, що Основний Закон держави створює умови для здійснення

лобістської діяльності. Вважаємо слушною думку зазначених вчених, які визначають низку норм Основного Закону України, що є підставами для здійснення лобістської діяльності. Так, ч. 1 ст. 38 Основного Закону України закріплює право громадян на участь в управлінні справами держави, при цьому, зазначаються форми управління державою: пряма – шляхом участі у всеукраїнському й місцевому референдумах і представницька – через участь у виборах в органи державної влади та місцевого самоврядування [5, с. 141]. Але, тому що право громадян на участь у виборах і референдумі перераховуються поряд із правом на участь в управлінні державою, можна зробити висновок, що вибори і референдум не є вичерпними способами управління державою, і Конституція України не забороняє такий спосіб відстоювання громадянами своїх інтересів як лобіювання в органах державної влади та місцевого самоврядування. Крім того, Основний Закон України визначає окремих суб'єктів лобізму. Так, згідно ч. 1 ст. 36 Конституції України, громадяни України мають право об'єднуватись у політичні партії і громадські організації з метою захисту своїх прав, задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних і інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [5, с. 141].

Деталізація та конкретизація відповідних конституційних положень, що створюють умови для лобістської діяльності в Україні, знайшли свій вияв у низці законів та інших нормативно-правових актів. Тому вважаємо необхідним звернути увагу на вказані проблеми на рівні нормативно-правових актів, оскільки на сьогодні в Україні саме законодавство вказаного рівня є основним регулятором відносин владних структур та громадських інституцій.

Так, важливу роль у врегулюванні участі громадськості в процесі прийняття рішень міністерствами, центральними та місцевими органами виконавчої влади відіграє такий нормативно-правовий акт, як Постанова Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Вказаною Постановою Уряду затверджено такі нормативно-правові акти: Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики; Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації [12, с. 2945]. Розглянемо і проаналізуємо зазначені нормативно-правові акти.

Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики визначає форми залучення представників громадськості до прийняття органами виконавчої влади управлінських рішень. Згідно зі ст. 12 вказаного Порядку обов'язковими є проведення консультацій з громадськістю щодо: проектів нормативно-правових актів, що мають важливе суспільне значення і стосуються конституційних

прав, свобод, інтересів і обов'язків громадян; актів, якими передбачається надання пільг чи встановлення обмежень для суб'єктів господарювання та інститутів громадянського суспільства, а також здійснення делегованих повноважень органами місцевого самоврядування; проектів регуляторних актів; проектів державних і регіональних програм економічного, соціального і культурного розвитку; звітів головних розпорядників бюджетних коштів про їх витрачання за минулий рік. Стаття 5 Порядку передбачає, що проведення консультацій з громадськістю забезпечує орган виконавчої влади, який безпосередньо готує пропозиції, пов'язані з реалізацією державної політики у визначеній сфері суспільного розвитку, або виступає головним розробником нормативно-правового акта [12, с. 2945].

Залучення громадськості до обговорення проектів нормативних актів здійснюється згідно з орієнтовним планом проведення консультацій з громадськістю, який затверджується щорічно з урахуванням Програми діяльності Уряду, Державної програми економічного і соціального розвитку України, плану законопроектних робіт, результатів проведення попередніх консультацій з громадськістю, а також пропозицій громадських рад при міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міській, районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністраціях (ст. 6) [12, с. 2945]. Слід зазначити, що консультації з громадськістю можуть проводитись з питань, не передбачених орієнтовним планом, за пропозицією громадських рад, а також громадських, релігійних організацій, професійних та творчих спілок, організацій роботодавців, недержавних засобів масової інформації та інших невідприємницьких товариств і установ, легалізованих відповідно до законодавства України (ст. 7) [12, с. 2945].

Вказаний нормативно-правовий акт передбачає проведення консультацій з громадськістю у формі публічного громадського обговорення (безпосередня форма) та вивчення громадської думки (опосередкована форма). Публічне громадське обговорення включає проведення конференцій, семінарів, громадських слухань, «круглих столів», зборів, зустрічей з громадськістю, теле- або радіодебатів, Інтернет-конференцій. Вивчення громадської думки здійснюється шляхом проведення соціологічних досліджень, створення телефонних «гарячих ліній», узагальнення пропозицій, викладених у зверненнях громадян, тощо (статті 11, 13, 22 Порядку). Зазначений Порядок детально визначає етапи проведення публічного громадського обговорення, зміст повідомлення про його проведення [12, с. 2945].

Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у містах Києві та Севастополі державній адміністрації (далі Типове положення – *О.Д.*) визначають вказану структуру як постійно діючий колегіальний виборний консультативно-

дорадчий орган, утворений для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, налагодження ефективної взаємодії зазначених органів з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики. З метою виконання зазначених завдань громадські ради готують відповідні пропозиції щодо складання орієнтовного плану консультацій з громадськістю; надають пропозиції щодо проведення позапланових консультацій; розробляють та надають пропозиції стосовно порядку проведення консультацій з громадськістю; подають органу виконавчої влади обов'язкові для розгляду пропозиції щодо підготовки проєктів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики у відповідній сфері [12, с. 2945].

Отже, вищезазначені нормативні акти, затверджені Постановою Кабінету Міністрів України № 996, надають громадськості значні можливості для участі в процесі прийняття органами виконавчої влади управлінських рішень. Слід зазначити, що практика участі громадськості в роботі органів виконавчої влади в Україні вже має певний позитивний досвід, адже системна діяльність зазначених інституцій розпочата ще у 2004 р., коли було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України № 1378 «Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики». Вказаний нормативний акт передбачав створення відповідних громадських рад при органах виконавчої влади та проведення консультацій з громадськістю з питань реалізації державної політики [2, с. 2773]. При цьому фахівці вказували на значну роль Громадської ради при Кабінеті Міністрів України у підготовці та прийнятті у 2009 р. урядової постанови «Про внесення змін до переліку документів, які додаються до заяви про видачу ліцензії для окремого виду господарської діяльності», якою зменшено перелік документів, необхідних для отримання підприємцями ліцензії, а також і такий сумний приклад використання лобістами Громадської ради при Державному митному комітеті України, як прийняття у 2009 р. урядового законопроекту про скасування 13-відсоткового мита на імпорتنі товари [14], що значно послабило позиції вітчизняного товаровиробника.

Аналізуючи положення нормативних актів, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», зазначимо, що вони більш досконало ніж попередні нормативні акти в цій сфері, встановлюють порядок формування громадських рад при органах виконавчої влади. Так, Типове положення, затверджене урядовою Постановою № 996 від 2010 р., визначає громадську раду як «постійно діючий *колегіальний виборний* консультативно-дорадчий орган (курсив мій – О. Д.)» та передбачає процедуру формування складу громадської ради шляхом рейтингового голосування на установчих зборах за кандидатури, які добровільно заявили про бажання брати участь у роботі громадської ради та внесені інститутами громадянського суспільства (громадські,

релігійні організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, недержавні засоби масової інформації, інші невідприємницькі установи тощо) [12, с. 2945]. У той же час попередній нормативний акт, затверджений урядовою Постановою № 1378 від 2004 р., визначаючи громадські ради як «консультативно-дорадчі органи», система яких будувалась шляхом направлення громадськими радами при районних державних адміністраціях представників до складу громадських рад органів державної виконавчої влади вищого рівня [2, с. 2773], не містив критеріїв формування громадських рад найнижчої ланки, що робило процес формування вказаних структур непрозорим.

Завершуючи аналіз положень нормативних актів, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики», зазначимо, що вони не вирішують усіх проблем, які виникають у процесі взаємодії влади та громадськості і потребують подальшого удосконалення саме у вигляді прийняття спеціального закону про лобіювання. Так, хоча громадські ради і сприяють обговоренню проєктів нормативних актів із громадськістю і дають свої пропозиції до створення плану таких обговорень, все ж таки ініціатором громадського обговорення виступають органи виконавчої влади, а явище лобізму передбачає діалог влади та суспільства за моделлю «знизу до гори», де ініціатором є саме представники громадськості. По-друге, особливим є склад громадських рад – це невідприємницькі організації, тобто йдеться лише про громадське лобіювання, у той час як інтереси комерційних структур мають бути також представлені у цивілізованій спосіб, бо в іншому випадку вони будуть маскувати свою діяльність під виглядом некомерційних установ. Потрете, громадська рада є інституційною структурою, що формується на певний строк, а легалізована лобістська діяльність має передбачати можливість будь-якої зацікавленої особи чи організації в разі необхідності безпосередньо звернутись до органів влади. Крім того, зазначені нормативні акти не стосуються впливу громадськості на ухвалення рішень у Верховній Раді України, Верховній Раді Автономної Республіки Крим та органах місцевого самоврядування.

Порядок взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю регламентовано такими підзаконними нормативними актами, як статuti територіальних громад. Як приклад, розглянемо Статут територіальної громади міста Харкова (далі – Статут). Ст. 5 Статуту передбачає можливість територіальної громади міста здійснювати своє право на місцеве самоврядування безпосередньо та визначає такі форми реалізації цього права: 1) проведення загальних зборів громадян; 2) реалізацію місцевих ініціатив; 3) проведення громадських слухань; 4) індивідуальні та колективні звернення мешканців міста, інші не заборонені законом засоби [13].

Положення «Про загальні збори громадян за місцем проживання в місті Харкові» (Додаток 1 до Статуту) встановлюють порядок скликання та проведення загальних зборів громадян. Згідно із

вказаним Положенням збори скликаються в міру необхідності і є правомочними, якщо на них присутні більше половини громадян, які проживають на відповідній території і мають право брати участь у зборах, а в разі скликання зборів (конференції) представників – не менш як двох третин представників відповідних територіальних утворень. Ініціаторами проведення загальних зборів громадян за місцем проживання можуть бути як посадові особи органів місцевого самоврядування, депутати, так і громадяни – не менш як 1/3 від загальної кількості громадян, які проживають у відповідному територіальному утворенні. Загальні збори громадян за місцем проживання можуть також ініціюватись органами самоорганізації населення відповідного рівня (наприклад, комітет мікрорайону – щодо зборів мікрорайону, житлового комплексу). Якщо скликання зборів пов'язане з організаційними труднощами, можуть скликатися збори (конференції) представників громадян району у місті, мікрорайону, житлового комплексу, вулиці, кварталу, будинку. У Положенні містяться норми їх представництва, порядок реєстрації повідомлення про проведення зборів громадян, скликання та проведення зборів. Прийняті загальними зборами рішення враховуються посадовими особами місцевого самоврядування в їх діяльності, а в разі неможливості врахувати рішення зборів складається мотивована відповідь [13].

Положення «Про місцеві ініціативи в місті Харкові» (Додаток 2 до Статуту) встановлює порядок направлення офіційних письмових пропозицій з питань, які мають важливе значення для територіальної громади. Місцева ініціатива оформлюється у вигляді проекту рішення, ініціатором її внесення на розгляд місцевої ради є ініціативна група членів громади в кількості не менше 10 осіб та обрана на зборах, де були присутніми не менше 25 членів відповідної громади. Для реєстрації місцевої ініціативи, що вноситься на розгляд міської ради, необхідно зібрати не менше 10 000 підписів. У Положенні викладено порядок реєстрації місцевої ініціативи, вимоги до оформлення документів та збору підписів. Місцева ініціатива, викладена у формі рішення, зареєстрована та внесена у встановленому порядку, підлягає обов'язковому розглядові на відкритому пленарному засіданні ради за участю членів ініціативної групи із включенням цього питання до порядку денного пленарного засідання сесії ради. Остання може підтримати проект рішення, направленою як місцева ініціатива, відхилити його або направити на доопрацювання [13].

Положення «Про громадські слухання в місті Харкові» (Додаток 3 до Статуту) встановлює порядок ініціювання, підготовки та проведення громадських слухань, а також порядок врахування їх результатів органами місцевого самоврядування міста Харкова. Громадські слухання проводяться у формі зустрічей членів громади з депутатами та посадовими особами місцевого самоврядування. Громадські слухання можуть бути загальноміськими і районними в місті, право голосу на них мають усі члени відповідної громади. Ініціатором проведення громадських слухань можуть бути як ініціативна група громадян, так і третина депутатів від загального складу ради,

міський голова, органи місцевого самоврядування [13].

У Положенні визначається порядок реєстрації ініціативи про проведення громадських слухань, вимоги до оформлення документів та збору підписів. Кількість підписів, необхідних для реєстрації ініціативи про проведення загальноміських громадських слухань становить не менше 500, для районних громадських слухань – 56. Запитання, пропозиції, висловлені під час громадських слухань, зафіксовані у протоколі чи в окремих підсумкових документах громадських слухань, розглядають відповідні посадові особи місцевого самоврядування. Рішення громадських слухань можуть виноситись на чергове пленарне засідання місцевої ради за обов'язкової участі уповноважених учасниками слухань осіб. У подальшому, за підсумками громадських слухань посадові особи місцевого самоврядування складають план реалізації пропозицій та проект рішення [13].

Отже, норми Статуту покликані забезпечити право громадян на участь у прийнятті рішень муніципальною владою. Проте вказаний нормативно-правовий акт має істотні вади, які, на думку автора, дещо знецінюють значення Статуту. Зокрема, у разі невиконання ініціативною групою вимог по реєстрації громадських ініціатив (вимоги є достатньо жорсткими, а процедура складною), не передбачено жодного строку для усунення недоліків, що полегшує винесення відмови у проведенні зазначених громадських заходів посадовими особами місцевого самоврядування. На наявність у Статуті норм, що фактично обмежують права громадськості на участь у вирішенні проблем місцевого значення, звернули увагу активісти Харківської правозахисної групи [1]. При цьому практика діяльності харківської муніципальної влади демонструє недостатній рівень взаємодії з громадськістю. Так, з одного боку, в Харкові стає звичною практика проведення громадських слухань. Зокрема, проведено низку міських громадських слухань за участю молодіжних та студентських організацій [9]. Проте, на думку громадських активістів, міська влада намагається не обговорювати з громадянами проблеми архітектурно-будівельної діяльності у місті [15].

Отже, підсумовуючи розгляд законодавства України, яке стосується взаємодії влади та громадських структур, зазначимо, що на сьогодні в державі існує правове підґрунтя для здійснення цивілізованої лобістської діяльності. Разом з тим, розглянута суперечлива практика вітчизняного лобізму свідчить про недостатню участь громадськості у прийнятті владних рішень, декларативний характер окремих правових норм. Причиною вказаного стану речей, на думку автора, є системна неузгодженість законодавства з питань взаємодії влади та громадськості. Адже вищерозглянуті нормативно-правові акти є розрізненими, поняття лобістської діяльності законодавчо не визначено, не встановлено єдиного порядку її здійснення, наявні нормативно-правові акти не містять як гарантій забезпечення громадського впливу на прийняття управлінських рішень, так і механізмів контролю за реально існуючою взаємодією представників влади та

впливових лобістів. Вирішенням зазначеної проблеми має стати прийняття базового закону з регулювання лобізму, який має гарантувати участь громадськості у прийнятті владних рішень та зробити цей процес максимально прозорим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Б. Кому нужны уставы территориальных громад? // Інформаційний портал Харківської правозахисної групи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.khpg.org/index.Php?id=1223974541>.
2. Деякі питання щодо забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 року № 1378 станом на 20 березня 2008 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 42. – Ст. 2773.
3. Дягілев О.В. Конституційно-правовий інститут лобізму: вітчизняний та зарубіжний досвід. – Х.: Майдан. – 2011. – 252 с.
4. Євгенєва А. Законодавче регулювання лобістської діяльності // Парламент: Часопис – 2004. – № 1. – С. 32-39.
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Манжул К.В., Нікітчук І.І. Лобізм у законотворчій діяльності України // Бюл. М-ва юстиції України. – 2005. – № 11. – С. 5-11.
7. Молодцов О.В. Асоціації органів місцевого самоврядування як суб'єкти лобіювання // Актуальні проблеми державного управління. Зб. наук. пр. / Голов. ред. С.М. Серьогін. – 2002. – № 1 (7). – С. 183-192.

8. Нестерович В. Ф. Конституційно-правові аспекти лобіювання у правотворчому процесі України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. – Луганськ, 2004. – 212 с.

9. Новини молоді [редакційна] // Офіційний веб-сайт Харківського міського центру дозвілля молоді. – 2007. – 14 грудня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.centrmolodi.kharkov.com/module=articles&c=news&b=1&a=73>.

10. Онупрієнко, А. М. Формування інституту лобізму // Проблеми законності. Вип. 56. – Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2002. – С. 35-40.

11. Порфімович О.Л. До питання запровадження правового регулювання вітчизняної лобістської практики // Укр. право. – 2004. – № 1. – С. 123-129.

12. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 // Офіційний вісник України. – 2010. – № 84. – Ст. 2945.

13. Статут територіальної громади міста Харкова в редакції, затвердженій рішенням Харківської міської ради № 121/07 від 4 липня 2007 р. // Офіційний сайт Харківської міської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/uk/article/view/id/49/>.

14. Уряд скасує додаткове 13-відсоткове мито на імпортовані товари. [редакційна] // Веб-сайт громадської ради при Державному митному комітеті України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://myto.org.ua/node/1538>.

15. Швайка І. О. Захистимо харківську фортецю від загарбників // Медіапорт. Харків. – 2009. – 6 січня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forum.mediaport.ua/read.php?42,609471>.

УДК 342.81

ПОНЯТТЯ ТА РИСИ ЗАСАД ВИБОРІВ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ УКРАЇНИ

Марцеляк С. М.,

здобувач кафедри фундаментальних
юридичних дисциплін
Харківського національного
університету внутрішніх справ

Анотація: Проведено аналіз розуміння вітчизняними та зарубіжними науковцями принципів (засад) виборчого права. Встановлено та охарактеризовано ознаки засад (принципів) виборів народних депутатів України. На підставі визначених ознак запропоновано авторську дефініцію поняття засад виборів народних депутатів України.

Ключові слова: принцип, засада, вибори, Конституція України, принципи права, засади виборів народних депутатів України.

Аннотация: проведено анализ понимания отечественными и зарубежными учеными принципов избирательного права. Определено и охарактеризовано черты принципов выборов народных депутатов Украины. На основании этих признаков предложена авторская дефиниция понятия принципов выборов народных депутатов Украины.

Ключевые слова: принцип, принцип, выборы, Конституция Украины, принципы права, принципы выборов народных депутатов Украины.

Annotation: The analysis of the understanding of domestic and foreign scholars principles (principles) suffrage. Established and characterized signs principles (principles) Parliamentary elections in Ukraine. Based on the identified features the authorized definition of the concept of principles parliamentary elections in Ukraine.

Key words: principle, principle, elections, the Constitution of Ukraine, the principles of law, the principles of parliamentary elections in Ukraine.

Перед сучасною вітчизняною юридичною наукою актуальним є питання дослідження принципів права, які охоплюють всю правову матерію, є складовою права. Вони пронизують практично всі інститути і

норми права і як своєрідний вектор визначають напрямок розвитку правової системи, впливають на зміст і розвиток всіх інших елементів правової матерії, впливають на характер, склад і зміст суб'єктивних прав, на їх співвідношення з обов'язками, заборонами, відповідальністю, на їх